

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Proteus ofte Minne-beelden verandert in Sinne-beelden

Cats, Jacob

Rotterdam, 1627

XXIV. Fac sapias et liber eris

urn:nbn:de:bsz:31-101049

TIBULL. **S**ervitium mihi triste datur teneorque catenis
Et nunquam misero vincla remittit amor.
OVID. 3. **S**ed tamen haret amor crescitque dolore repulse
METAM. **S**et tenuant vigiles corpus miserabile cura
Adducitque cutem macies,
OVID. **D**y faciant possis domina transire relicta
Limina, proposito sufficientque pedes,
Et poteris, modo velle tene.
DAN. **S**cilicet angustum nimium concludimur orbe;
HEYNS. **S**udicio peccat qui sapienter amat.

Waer

Uvaer hier verstant, daer waer gheen bant.

MOy Brechtje speelt de beest, en Fop laet met hem geckē,
 Ken can (so roept de vent) mijn hert niet van haer treckē,
 Sy is vol enckel gheest, vol alle moy ghetast,
 Dies ben ick aen mijn lief met stale ketens vast.
 Maer segh eens, lieve Fop, en hebje noyt ghevonden,
 Een nar, die met een stroo was aen een pael ghebonden,
 En die noch efter stont als met een boey aen't been?
 Ghij zijt (al weetjet niet) van dese gecken een.

Fac sapias, & liber eris.

V*Sque rogas, negat usque tibi crudelis amica:
 Ecquid adhuc duro mens in amore gemit?
 Me remorantur, ais, formosae vincla puellae,
 Vincla vel herculeâ non solvenda manu:
 Vincla genae mihi, vincla comae, mihi vincla papillae:
 Hei mihi? quot vinclis corda ligatur amans.
 Stulte puer, stulti vel stramine crura tenentur,
 Et, moriar, vinclum tu nisi tale geras.*

Qui veut, il peut.

NE vistes vous jamais un fol lié de paille
 N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?
 Je vais le vous monstret, voila ce sot languir
 En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

S 3

Dc

Der dwafen bant, is onverstant.

VVat isser menich mensch in onsen tijt te vinden
Die aen een enckel stroo sich plach te latē bindē.
Wat isser menich mensch die wat een ander doet
Houdt voor een stalen bant die niemant breken moet
So plach het domme vee met onghewisse schreden
Oock op een quaden wegh een ander na te treden.
Ghy leeft ghelijck een mensch dat is na wijfen raet
Doet na de reden eyscht niet so de werelt gaet.

O demens ! ita servus homo est :

M*ulta quidem totam patrantur inepta per urbem ,
Cumque petis causam, mos jubet ista, ferunt.
Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi ?
Regula num vitæ factio plebis erit ?
Stamine sic fragili, vel stramine morio vinctus
Vah ! sibi compedibus crura sonare putat.
Serviles vilesque sumus : pro vincimur, imò
Vincimur miseri, causaque nulla subest.*

Ce que me lie, c'est ma folie.

Force actes, que faisons, sont pleines de bestise,
Demandez en raison, on vous les autorise
Par la costume, hélas ! un fantastique lien,
Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

O DE

Sensus morbi, & origo ejus detecta in-
 Scium sanitatis est. Magna vitiorum
 scaturigo est, consuetudinis, plerumque
 non bona, impressa nobis auctoritas. Vi-
 vimus plerique ad exempla, & non quid
 rectum, sed quid usitatum sit, inquiri-
 mus. Quis nostrum, lautitiarum aut su-
 perflui sumptus si culpetur, non statim
 recurret ad antiquam illam, & non pro-
 bam excusationem, non ego sumptuosus
 sum, sed mores, ut hodie sunt, tantas im-
 pensas exigunt? Ne nos lepidi sumus!
 Sumptuositatem excusando, dementiam
 culpamus. Nihil peccati antiquitas, ni-
 hil errantium multitudo nos moveat.
 Mala consuetudo, vetustas erroris est,
 dixit Theologus. non exemplis, sed legi-
 bus judicandum pronuntiant juriscon-
 sulti. non consuetudine, sed ratione vi-
 vendum clamant Ethici. Concludo an-
 tecedentium gregem sequi, pecudum esse.
 non hominum. Nec enim bene currere
 potest, cui cura est alienis vestigijs pedem
 insigere.

En ingebeeelde grootachtinge van
 de gewoonte des volcx, is als een
 spring-ader van alderley misgrepen.
 Vele van ons leven alleen maer na
 exempelen van andere, niet onder-
 soeckende wat recht, maer wat ghe-
 bruyckelijck is. VVie doch berispt
 zijnde over onmaticheyt van spijsse
 in maeltijden, en gaet niet terstondt
 sijn toevlucht nemen tot de oude,
 doch ondeugende, uytvlucht. 'Tis so
 de maniere? ist niet wat frays? met
 ons te willen verontschuldigen van
 kostelijckheyt, beschuldigen wy ons
 inder daet van dwaesheyt. Niemand
 bedriege sich selvē: noch de outheyt
 vande misbruyckē, noch de menich-
 te van die hun misgrijpen, kan im-
 mermeer dat slim is, recht maken.
 Quade gewoontē zijn oude dwalin-
 gen. Men moet na wetten, niet naer
 exempelen wijzen. Men behoort na
 reden, niet na ghewoonte te leven.
 Slechtelick sijn neus te volgen, en, de
 ghene die voorgaen na te loopen, is
 beesten, geen menschen werck. Nie-
 mant gaetter wel die sijn voeten ge-
 duerichlijck wil voegen na eens an-
 ders voetstappen.

SEN. EPIST. 51.

Non ego ambitiosus sum, sed nemo
 aliter Roma potest vivere. Non ego
 sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impen-
 sas exigit. Non est meum vitium quod
 iracundus sum, quod nondum constitui-
 certum genus vitae, adolescentia hac fa-
 cit. Quid nos decipimus?

IDEM EPIST. 58. IN FIN.

Inter causas malorum nostrorum est,
 quod vivimus ad exempla, nec ratione
 componimur, sed consuetudine abduci-
 mur. Quod pauci faciunt, nolumus imi-
 tari: quum plures facere cœperunt, quasi
 honestius sit quia frequentius, sequimur,
 & recti apud nos locum tenet error, &c.

GAL.

*Ghy zijt tot vryheydt gheroepen broeders, staet dan inde vry-
heydt, alleenlyck dat ghy de vryheydt niet en ghebruycks
tot een oorsake den vleesche.*

HOe staet de geck en kijckt al waer hy vast gebonden !
En daer is maer een draet hem om het beē gevondē;
Een stroo, een eenich stroo is hem een stalen bant,
Siet vvaer de mensche valt door enckel onverstant.
Wat zijn, ô vveerde ziel, vvat zijn doch al de touven
Die ons den Christen aert hier vast gheknevelt houven?
’Tis lucht tot ydel eer, of seght tot vuyl ghevvin,
Al niet als enckel stroo, ja vvebben van de spin.

Stultitia ligamur, non compedibus.

S*piritus excelso se tollit in astra volatu,
At caro, compedibus deprimor, inquit humi.
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel stramen, compedis instar, habet.
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Haecine sint pedibus pondera justa tuis?
Prò viles animas! devotaque crura catenis!
Vincimur, nervus nec tamen ullus adest.*

Le sage a le cœur a sa droite: mais le fol a le cœur a sa gauche.

L’Esprit foushaite au ciel son noble cœur estendre,
Mais cest amas de chair au monde se va rendre,
Causant captivité, esclave se faisant;
Vn sot est garotté de paille seulement.

STVL

Quoties rerum humanarum interior aliqua cogitatio animum mihi subit, non possum non serio deplorare, imo & indignari, affectuum nostrorum, non inscitiam modo, sed insaniam. Irretitos nos mundi, nescio quibus, illecebris sat scimus, & futile iugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: sed irriti plerumque conatu. Quin age, & serio rem tangamus. Quid si tota hac machina plena manu, quidquid in sese deliciarum complectitur, in nos parata sit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre possit, enumeremus. Honores dabit, inquit; fumi sunt. Divitias; umbrae. Nomen ac famam, aura ac strepitus. Voluptatem denique; fallax prurigo est, primo blandis, postea dolens. Et quidem ista omnia deteriora non raro nos reddiderunt, meliores ferè nunquam. Nec enim aut firmitera latera, aut vita longior, aut mens beatior hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si, effusus habentis, in nos se viat orbis terrarum, adeò ut

Ruina caeli sidera misceat,
Ingens tamen solatium in praesentium
brevitate, in futurorum perseverantia.

PAVL. ROM. 7. 22.

Dilector lege Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae: & capientem me sub lege peccati.

AVGVST. LIB. CONFES.

O Amator mundi! cuius Dei gratia mi-

Als ick somwylen, met innighe ghedachten de menschelijcke dinghen in my selven overweghe, so en kan ick niet laten droevich, ja gram te werden, over de slofficheyde, jae dwaesheyt, onser gheneghentheden. Wy sien voor de handt dat wy inde wereldsche saken gantsch verwerret zijn, des kryghen wy somtijts goeden wille, om ons daer van te ontwerpen; maer, och armen! wy slabacken telcken in ons goet voornemen. Wel aen dan, laet ons tegenwoordelijcken eens de sake wat naerder ondertasten. Ghenomen dan dat de gantsche wereldt haren schoot als open dede, om ons, met al datse weet by te brengen, op het vriendelijckste te troetelen, wat soude doch al te beduyden hebben? Sy kan ons eer-staten geven, suldy segghen. Maer wat zijn die anders, als roock? Sy kan ons rijkdom toe brengen. Maer wat zijn die anders als een schaduwe? Sy kan ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders als een suysende windeken? Sy kan ons met wellust vrolijck maken. Maar wat is dat anders, als een bedriechelijcke ketelinghe? Dit alles, maecte ons veeltijts slimmer, seiden beter. Ten gheeft ons noch langher leven, noch stercker lichaem, noch gheruster ghemoet, maer wel het teghendeel. Of dan schoon de wereldt, ons al qname af nemen, watse kan en mach, soo sal, in allen ghevalle, voor ons groote vertroostinghe ontstaan, eerstelijck uyt de kortheyde van de jegenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uytte lanckduyricheyt vande toekomende gelucksalicheyt.

litaris? hic quid nisi fragile, nisi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant haec omnia, & dimittamus haec vana & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum quae finem non habeant.

T

QVI